

УДК 39: 316

УРБАНІСТИКА МАЙБУТНЬОГО НА ПРИКЛАДІ ІЗРАЇЛЮ. РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Регіна Луценко

У статті розглядаються урбаністичні надбання Ізраїлю, досліджуються механізми формування та впровадження урбаністичних проектів.

Ключові слова: Ізраїль, урбаністика, Мерхав, MIU

Постановка проблеми

Розвиток урбаністики щільно пов'язаний зі світовою історією і розвитком людської думки. Міста, побудовані сотні і тисячі років тому назад, розвивалися не будь-як, а відповідно до уявлень людей, що жили в той час. Вони будувались з натхненням і нехай і з примітивним, але планом. Може здатися, що порівнювати ідеї та архітектурні рішення древніх міст, і сучасних мегаполісів безглуздо, проте на кожному етапі розвитку людства можна знайти безліч подібних ідей і прекрасні зразки їх реалізації. Якщо розглянути історичні тенденції на прикладі держави Ізраїль, то можна побачити, як за невеликий проміжок часу долається величезна часова відстань і за кілька десятків років шикуються сучасні міста на стародавніх руїнах. А крім того, чудово поєднуються нові віяння в містобудуванні та архітектурі з архаїкою і слідами древнього світу. Саме тут, на Землі Обітованої, легко побачити взаємопроникнення культур, народів, ідей та інновацій. Тільки тут стикаються, але при цьому чудово уживаються різні архітектурні школи, і така своєрідна еkleктика прекрасно вписується в сучасне життя держави і відображає усі без винятку аспекти буття людини 21 століття.

Аналіз останніх досліджень. Найбільш відомі урбаністичні дослідження Ізраїлю належать дослідницькому центру «MIU - Movement for Israeli Urbanism (Merhav)». Merhav був заснований у 2004, щоби зробити зміни у урбаністичному розвитку Ізраїлю. У межах проекту проводяться щорічні конференції, працює лабораторія та школи добросусідства (The Lab for Urban Empowerment – Strengthening Aging Neighborhoods), ревіталізація депресивних районів. У конференціях беруть участь більш ніж 400 осіб. Серед найбільш відомих треба відмітити Uzi Shamir, Irit Solzi, Prof Zeev Drokman, Prof David Guggenheim.

Мета дослідження – проаналізувати позитивні та негативні надбання урбаністичних досліджень Ізраїлю.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено на офіційному сайті MIU (Merhav), дослідники з урбаністики зосереджуються в першу чергу на позитивному досвіді: «MIU вірить у створення успішного міського середовища»[MIU, 2019].

Для досягнення успіху в Рух за ізраїльський урбанізм (Merhav) – було залучено понад 500 членів, включаючи: містобудівників, архітекторів, ландшафтних архітекторів, членів академії, громадських працівників, економістів, підприємців, ділових людей, планувальників транспорту, екологічні активісти, соціологи, адвокати, оцінювачі, працівники громадського сектору та громадяни, які хочуть перетворити міста в Ізраїлі. Саме це можна вважати однією з найважливіших

складових успіхів урбаністики Ізраїлю – величезна командна робота, з запрошенням фахівців самого високого рівню.

На початку завдання для дослідників було досить важким: Ізраїль має обмежені земельні та природні ресурси. Це тим не менш, в Ізраїлі проводиться політика планування, яка надає перевагу новому розвитку та приміському розповсюдженню перед зміцненням своїх міст. Ця політика створює занедбаність міських центрів, витрачає ресурси та збільшує економічну та соціальну поляризацію всередині суспільства.

Запорукою створення успішного міського середовища дослідники Мерхав бачать наступні елементи:

- Доступні для пішоходів і містять різноманітне використання.
- Базуються на системі громадського транспорту та заохочують рух пішоходів та велосипедів.
- Ефективне та постійне використання землі та споруд.
- Повага до місцевої громади, культур, клімату та ландшафту[MIU, 2019].

Мета MIU - продемонструвати, що можна провести необхідні зміни у професійній освіті та знаннях, розробці політики, плануванні, процесах побудови та управління містом.

Одним з прикладів найбільш успішної роботи урбаністів є міський простір Тель-Авіва, який був включений ЮНЕСКО в список світової культурної спадщини. Багато хто думає, що саме Тель-Авів - столиця Ізраїлю, але це не зовсім так. Точніше зовсім не так, хоча як раз в Тель-Авіві відбуваються найцікавіші і яскраві культурні події країни. Тут знаходяться експериментальні театри та виставкові зали. На особливу увагу заслуговує центральна історична частина міста, яку іноді звать Баухаус. Тут збереглися цілі квартали, створені в цьому стилі. Таку назву місто отримало завдяки тому, що в 30-і роки Баухаус активно розвивався на території Палестини. А потрапив він сюди з Німеччини, звідки емігрували архітектори-євреї. В «культурній столиці» Ізраїлю зараз можна побачити близько 4000 будівель, побудованих в цьому стилі. І це найбільша кількість архітектурних будівель в стилі Баухаус, що знаходяться на одній невеликій території.

Прогулянка по Тель-Авіву - це прогулянка не по одному місту, а по кількох різноманітних і зовсім несхожих одне на одне містах. Абсолютно по-різному виглядають старе місто, порт, район Яффо і сучасна набережна, забудована незвичайними космічними багатоповерхівками, та абсолютно європейський Неве-Цедек і старовинний блошиний ринок. Але, в той же час, всі ці різноманітні райони відмінно «ладять» між собою, завдяки прекрасно розвиненій транспортній інфраструктурі.

До речі, рішення транспортної проблеми в Ізраїлі заслуговує на особливу увагу. Тут важко собі уявити забитий автобус, або довге очікування потрібного транспортного засобу. Є чіткий розклад, на кожній зупинці є інформаційне табло, на якому дані оновлюються кожні кілька хвилин. Ще один важливий плюс ізраїльських автобусів це наявність вай-фаю і можливість зарядити телефон в дорозі. Точно такий же сервіс очікує і пасажирів ізраїльської залізниці. Потяги в Ізраїлі є звичайні, а є і двоповерхові, як автобуси в Лондоні. Вони особливо подобаються дітям. Тель-

Авів, як і будь-яке сучасне прогресивне місто, прагне створити максимально комфортні умови для всіх його мешканців, тому багато людей пересідає з особистих автомобілів на велосипеди, використовують самокати, гіроскутери і інші пристрої. У зв'язку з цим в місті завжди, в будь-якому районі, можна знайти оренду або спеціалізовану стоянку для велотранспорту. Ще одна цікава особливість ізраїльських міст це наявність фонтанчиків питної води. З огляду на особливості клімату це просто необхідний елемент міського життя, без якого неможливо собі уявити прогулянку спекотним літом. Фонтанчики є скрізь, їх можна зустріти на бульварах, у парках і на набережних.

Набережні. Це особлива гордість Ізраїлю. Тут все продумано до дрібниць і кожен, хто прийшов відпочити і помилуватися морем, може зробити це з повним комфортом. Тут завжди є найсмачніша кава, а лавочки з навісами, туалети і душеві, дитячі та спортивні майданчики розкидані по всьому узбережжю.

Особлива гордість ізраїльтян це величезна кількість зелені, яку титанічними зусиллями вдалося виростити на цій пустельній землі. Складно собі уявити, що ще зовсім недавно тут була пустеля. А сьогодні на вулицях Ізраїлю завжди можна знайти тінь, помилуватися красивими квітами. І це не просте бажання виростити хоч щось безплідній землі. Це результат продуманої діяльності людини.

Ще одна цікава особливість країни це так зване зонування, якого немає на картах, але про нього відомо кожному місцевому жителю. Наприклад, всі знають, що північ країни - це територія заводів. Тут процвітає промисловість і завжди можна знайти роботу. Саме в цьому регіоні найвищі показники забруднення повітря. Хайфській порт також не покращує екологічну ситуацію, але, з огляду на розміри країни, це зрозуміле явище, з яким необхідно рахуватися.

У центрі країни б'є ключем культурне життя. Тут безліч музеїв, театрів, тут завжди щось відбувається і найцікавіші люди і ідеї прагнуть потрапити саме сюди. Можна сказати, що Тель-Авів і прилеглі міста, Натанья і Герцлія, це обличчя Ізраїлю. В цих містах найдорожче житло и найкращі вид з вікна. Таке зонування становить великий інтерес для соціологів. Так набагато простіше зрозуміти, в яких районах країни проживають нові репатріанти, де велика концентрація людей з технічними спеціальностями, або процвітає готельний бізнес.

Крім того, дуже багато залежить в Ізраїлі від близькості до зон військових конфліктів. Південний регіон з незavidною періодичністю потрапляє під ракетні та мінометні обстріли. Люди, що живуть тут, навчилися з цим справлятися. Вони звикли до майже завжди відкритих бомбосховищ, до речі тут їх кількість найбільша по країні. Наявність постійних військових конфліктів призвело до того, що не тільки бомбосховища стали невід'ємною частиною міського пейзажу, а й багатоквартирні будинки, облаштовані кімнатами безпеки. Вони можуть бути, як загальнобудинковими, так і індивідуальними, вбудованими в квартири. В школах по всій країні регулярно проводять заняття присвячені тому, як вести себе під час обстрілів. Дітям показують, куди бігти, розповідають, як врятуватися.

Ще одна важлива особливість Ізраїлю це досить суворе дотримання релігійних норм і особливо Шабату. З вечора п'ятниці і до вечора суботи життя всіх міст країни завмирає. Перестає працювати транспорт, закриваються магазини, дитячі розважальні центри. Вільними відчують тільки власники особистого

автотранспорту. Це ж відбувається й під час релігійних свят. Дотримання давніх традицій грає дуже важливу роль в збереженні своєї національної ідентичності, але, все-таки, життя не стоїть на місці і все більше людей хочуть отримати можливість вибирати, дотримуватися їм або ні релігійних традицій. Саме тому в великих містах стали з'являтися маршрути, що перевозять пасажирів по суботах. Поки що це тільки Тель-Авів і Хайфа, але й інші міста прагнуть переймати такий досвід. Зараз зрозуміло, що потреба в громадському транспорті в вихідні дні дуже висока, і Ізраїлю потрібно на це зважати. Така тенденція обумовлена не тільки впливом загальносвітових цінностей на маленьку близькосхідну країну, а й особливостями її становлення.

Не варто забувати, що збільшення населення Ізраїлю відбувається за рахунок еміграції та репатріації. Люди, що прибувають сюди, не тільки хочуть повернутися до свого коріння. Вони привносять в Ізраїль свій уклад життя і світогляд. Все менше і менше бажаючих строго дотримуватися релігійних норм, все більше тих, хто хоче працювати, підвищувати якість життя, багато подорожувати, користуватися можливостями нового космополітичного світу. Багато хто живе на дві-три країни, мають кілька громадянств і це стає нормою для суспільства. Ще одна важлива особливість життя Ізраїлю це загальна мобілізація. Служать всі, і юнаки і дівчата. Тому побачити на вулиці або в автобусі людину з автоматом це звична норма для місцевого населення. Також нормою вважається жінка в формі зі зброєю, яка гуляє з дитиною в колясці по парку. Служба в армії призводить до ще одного незвичайного для загальносвітових тенденцій явищу. Тут навчання ВНЗ закінчують приблизно у 27 років. Служба в армії займає 2 -3 роки, потім рік або два на адаптації до нормального життя і вже потім навчання. Це призвело до того, що навчання в місцевих університетах стало вважатися елітним і доступно далеко не всім. Значні вимоги до абітурієнтів плюс дуже висока вартість навчання призвела до того, що багато молодих ізраїльтян вважають за краще вчитися в інших країнах, і зокрема, дуже популярні ВНЗ країн колишнього Радянського Союзу. А якщо згадати, що великий відсоток громадян Ізраїлю складають вихідці з російськомовних країн і їх діти, то навчання в Росії або Україні не є проблемою. Мову вони знають, вартість навчання в рази нижче, ніж в Ізраїлі. Ізраїль сьогодні це країна можливостей, країна великих перспектив, з дуже особливим укладом життя, країна яскрава, в якій живуть вільні люди, готові до будь-яких поворотів. Звідси відкриваються серйозні перспективи для пошуку цікавої роботи, тут можна доторкнутися до найдавнішої історії і зіткнутися з технологіями, яких світ ще не бачив.

Окрім суттєвих досягнень, ізраїльські урбаністи усвідомлюють величезну кількість роботи, тому перспективи подальших досліджень зазначені у проекті «УРБАН Ізраїль - 2050» [МІУ, 2019].

У цьому проекті Ізраїльський уряд готується розробити новий національний генеральний план. Цей проект повинен врахувати негативний досвід соціальних протестів влітку 2011 року, які були викликані незадоволенням через брак доступного житла та нерівних економічних можливостей. Криза та протести дозволяють виявити недоліки у довгостроковому плануванні: затверджений у 2005 році, Національний генплан 35 обіцяв "забезпечувати потреби будівництва та розвитку держави, зберігаючи його відкриті простори та запаси землі для майбутніх

покоління, але він не зміг досягти більшості своїх цілей. Сьогодні, майже через 10 років, в Ізраїлі досі існують занедбані мікрорайони (є приблизно 600 занедбаних старих мікрорайонів у центрах усіх міських поселень). Існує також постійний брак доступного житла у доступних для можливостях районах та плануванні значною мірою спрямований на використання приватних транспортних засобів, що перешкоджає всім населеним пунктам мешканці отримують рівний доступ до економічних, соціальних та культурних можливостей. Іміграція в Ізраїль повсякчас зростає – влада не завжди здатна забезпечити всіх, а на 2030 прогнозується вже 11 мільйонів людей, яких треба забезпечити засобами для процвітання та високою якістю життя. Понад 90% жителів Ізраїлю живуть у міських поселеннях, тому у планування урбаністичної політики Ізраїль тримає курс на зростання кооперації між стейкхолдерами з урбаністики.

Майбутній проект складається з наступних етапів:

1) "ТОК - теорія змін", визначення бачення, консолідація стратегій, мети та результатів.

2) "Шаррет - спільне планування": процес залучення до інклюзивного творчого та інтенсивне планування, в якому працюють як зацікавлені сторони, так і багатопрофільна команда професіоналів, яка збирає всіх осіб, які приймають рішення, в одному місці, щоб усі залучені люди сидять разом і працюють кілька днів, щоб підготувати реалізацію план. Процес є професійним та мультидисциплінарним, формує консенсус, економить час, мінімізує опір і заохочує творчі рішення. Співробітниками проекту є представники уряду (з питань житлово-будівельного господарства, охорони навколишнього середовища, Міністерства внутрішніх справ, транспорту, казначейства); представники муніципалітету Ашдод (пізніше приєдналися представники інших населених пунктів), підприємці, факультети планування з усіх університетів; цивільні організації, такі як Товариство охорони природи в Ізраїлі (SPNI), Центр стійкості Гешеля, Адам Тева В'Дін, Коаліція доступного житла, Форум транспортних організацій.

Важливим у плануванні урбаністики Ізраїлю є той факт, що фахівці повинні враховувати можливі теракти та постійно ремонтувати та відновлювати ті частини міст, що постраждали. В Ізраїлі розроблена система швидкісного реагування, тут сліди терактів стираються повністю, і забудова, яка постраждала від вибуху, реконструюється так, щоб максимально бути схожим на початкову. Зростає число окремих фахівців і архітектурних організацій, які суміщають, які є представниками одразу декілька професій – наприклад, архітектури та конфліктології: вони вникають в різноманітні причини конфліктів в містах, в які їх запрошують працювати, і в те, чим ці конфлікти були спричинені.

У **висновках** слід зазначити, що проведене дослідження дозволяє нам прийняти тезу, що урбаністика Ізраїлю насправді є прикладом урбаністики майбутнього, коли фахівці демонструють здатність швидко консолідуватись та робити розвиток міста безпечним та комфортним.

Список літератури

1. MIU – Movement for Israeli Urbanism (Merhav). Url. <http://miu.org.il/english/eng-about/> (Дата звернення 20.12.2019)

Regina Lushchenko

URBAN STUDIES OF THE FUTURE IN THE EXAMPLE OF ISRAEL. DEVELOPMENT AND PROSPECTS

The article examines the urban assets of Israel, examines the mechanisms of formation and implementation of urban projects. Important in the planning of Israeli urbanism is the fact that professionals must take into account possible terrorist attacks and constantly repair and repair those parts of the affected cities. In Israel, a high-speed response system has been developed, the traces of the terrorist attacks have been completely eradicated, and the building that was hit by the explosion is being reconstructed to resemble the original as much as possible. There is a growing number of individual professionals and architectural organizations that combine, who are representatives of several professions - for example, architecture and conflictology: they delve into the various causes of conflict in the cities in which they are invited to work, and in what these conflicts have caused. The study conducted that Israeli urbanism is indeed an example of the urbanity of the future, when professionals demonstrate the ability to quickly consolidate and make city development safe and comfortable.

Keywords: Israel, urbanism, Merhav, MIU

References

MIU – Movement for Israeli Urbanism (Merhav))2019 <http://miu.org.il/english/eng-about/> (Accessed 20.12-2019)

Стаття надійшла до редакції 25.12.2019